

คู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง
และชุมชนอย่างยั่งยืน

การสร้างและประสานเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อน การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน และติดตามประเมินผล

ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Eco-City) เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน

Eco CITY

- ชื่อหนังสือ** : การสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนและติดตามประเมินผล
- เจ้าของ** : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ
๖๐/๑ ซอยพิบูลย์พัฒนา ๗ ถนนพระรามที่ ๖
แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐
โทร./โทรสาร : ๐ ๒๒๖๕ ๖๕๗๐
<http://www.onep.go.th>
- ลิขสิทธิ์** : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
- พิมพ์ที่** : บริษัท แสงสว่างเวิลด์เพรส จำกัด
- โทรศัพท์** : ๐๒ ๕๗๙ ๒๖๕๔
- อ้างอิง** : การสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนและติดตามประเมินผล. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: บริษัท แสงสว่างเวิลด์เพรส จำกัด ; พิมพ์ครั้งที่ ๑. มกราคม ๒๕๖๒.
จำนวน ๓๐๐ เล่ม ๒๖ หน้า.
- จัดทำโดย** : มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

สารบัญ

๑. บทนำ	๑
๒. แนวคิดการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน และติดตามประเมินผล	๕
๓. วิธีการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน	๙
การเตรียมการ	๑๐
การสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน	๑๘
๔. การประยุกต์ใช้การสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาเมืองนิเวศ	๒๑
เอกสารอ้างอิง	๒๖

Eco CITY

๑. บทนำ

การพัฒนาเมืองนิเวศมีลักษณะของการทำงานของกระบวนการ (process-oriented/benchmarking) ไม่ใช่การมุ่งหวังผลผลิต ดังนั้นการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศจึงต้องอาศัยการวางแผนการดำเนินงานที่สามารถวัดผลได้ พร้อมกับการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยทั้งประชากรและผู้ดำเนินธุรกิจในเมืองตลอดกระบวนการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ (Public participation and buy-in) จำเป็นตลอดกระบวนการการออกแบบ วางแผน พัฒนา และติดตามประเมินผล โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการยอมรับและเห็นชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ๓ กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้อยู่อาศัยและดำเนินธุรกิจในเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเชิงนิเวศกับผู้อยู่อาศัยและดำเนินธุรกิจในเมือง การเน้นความเข้าใจและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจที่จะมีบทบาทสำคัญในการร่วมลงทุนในเศรษฐกิจสีเขียว และการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคสีเขียว

ในระดับนานาชาติ หลักการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่ ๑๑ (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable) โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ ๑๑.๒ การวางแผน บริหารจัดการการเมืองและชุมชนอย่างมีส่วนร่วม บูรณาการและยั่งยืน และในระดับประเทศ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการได้บรรลุไว้ในสิทธิหน้าที่ของบุคคล ชุมชน และหน้าที่ ของรัฐ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๒) ในเชิงนโยบาย มีการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทยซึ่งมุ่งหมายให้ในปีพ.ศ. ๒๕๗๙ “ประเทศไทยมีความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีการวางกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐– ๒๕๗๙) นอกจากนี้หลักการนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับต่างๆ ส่วนใหญ่ รวมทั้ง แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐–๒๕๖๔ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คู่มือการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำแนวทางการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การจัดทำระบบข้อมูลและรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน และการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนในการผลักดันให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนและติดตามประเมินผล โดยคู่มือนี้จะอธิบายแนวคิดหลัก วิธีการ ตัวอย่าง และการประยุกต์ใช้การสร้างและประสานเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาเมืองนิเวศ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้แนวทางและรูปแบบการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ เพื่อนำไปสู่สังคมเมืองและชุมชนที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและสมดุลเชิงนิเวศกับฐานทรัพยากรในแต่ละพื้นที่

Eco CITY

๒. แนวคิดการสร้างและประสาน
เครือข่ายการมีส่วนร่วม
ของชุมชนเพื่อขับเคลื่อน
การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง
และชุมชนและติดตามประเมินผล

เครือข่าย เป็นการโยงใยของการเข้าร่วมกลุ่มที่มีรูปแบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกัน ทั้งความสัมพันธ์และกิจกรรม รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างคน กลุ่มคน หน่วยงาน ด้วยความสมัครใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายควรพิจารณากระบวนการวางแผนที่เน้นความคาดหวังของทุกภาคส่วน (Prospective Planning Process) ซึ่งประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน (Krawczyk & Ratcliffe, ๒๐๐๕) ดังนี้

๑. ระบุปัญหาและคำถามเชิงยุทธศาสตร์ในการวางแผน เครือข่ายควรมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการวางแผน-ผัง ในการระบุปัญหาและคำถามเชิงยุทธศาสตร์ในการวางแผน เพื่อให้แน่ใจว่าการวางแผนจะมีเป้าหมายไปที่ผลลัพธ์ของการพัฒนาเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาทั้งเมืองหรือทั้งภาค หรือกำหนดเป็นเป้าหมายในอนาคตที่พึงประสงค์ในพื้นที่เฉพาะ หรือการกำหนดผลลัพธ์การพัฒนาในอนาคตเฉพาะด้าน เช่น ด้านคมนาคม แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนและสังคม ในกระบวนการวางแผนมักจะพบว่าขั้นตอนนี้ ปัญหาและคำถามเชิงยุทธศาสตร์ยังไม่ชัดเจนหรือกว้างเกินไป และต้องการรายละเอียดสนับสนุนเพิ่มเติม ดังนั้นวิธีการที่ควรใช้ขั้นตอนนี้คือ การพูดคุยหรือจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือบุคคลหลักของเมือง

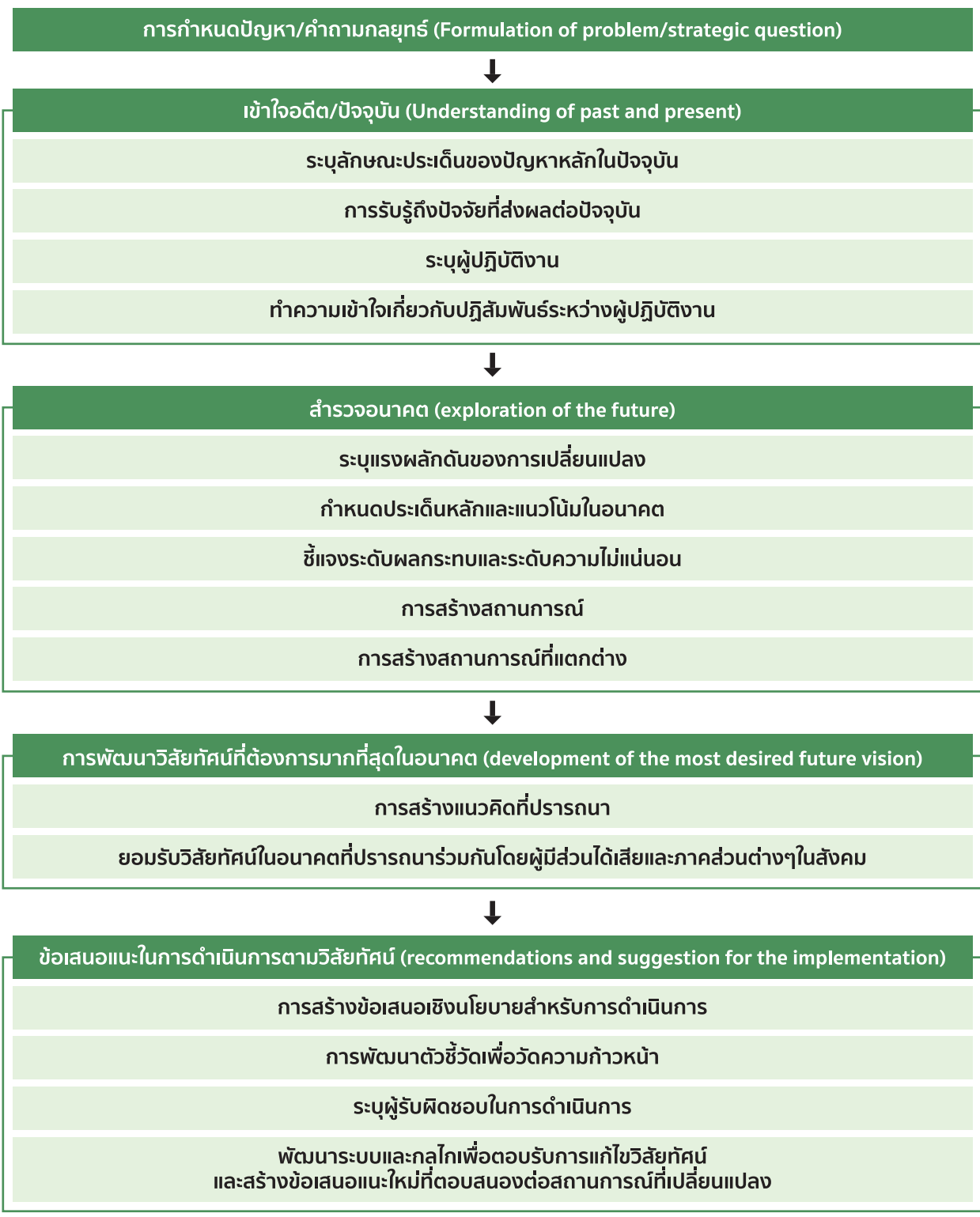
๒. ทำความเข้าใจและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การพัฒนาเมืองในปัจจุบันที่ซับซ้อน และเพื่อให้สามารถที่จะสำรวจถึงแนวทางการพัฒนาทางเลือกที่พึงประสงค์ในอนาคต

๓. ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาและภาพลักษณ์ในอนาคต เพื่อระบุปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มการพัฒนา ประเด็นและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจว่าปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาในอนาคตอย่างไรและช่วยสร้างภาพลักษณ์ของการพัฒนาที่น่าจะเป็นในอนาคต

๔. คัดเลือกวิสัยทัศน์การพัฒนาในอนาคตที่เหมาะสม เป็นขั้นตอนที่ทุกภาคส่วนได้กำหนดทิศทาง การพัฒนา และเลือกวิสัยทัศน์การพัฒนาในอนาคตที่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในปัจจุบัน การคัดเลือกนี้จำเป็นจะมีทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาค เอกชน กลุ่มประชาชน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ภาคประชาสังคม คนทุกรุ่นอายุ และผู้แทนทุกหมู่เหล่าได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความต้องการ ความปรารถนา ค่านิยม ข้อกังวลและห่วงใย เนื่องจากการพัฒนาจะส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนและทุกรุ่นอายุ ในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้ทุกฝ่ายได้พูดคุย ถกเถียง หาข้อ เสร็จและหาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อจะได้คัดเลือกและศึกษาในรายละเอียดวิสัยทัศน์การพัฒนาในอนาคตที่เหมาะสมกับทุกฝ่ายได้

๕. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาตามวิสัยทัศน์การพัฒนาในอนาคต โดยการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ พัฒนาตัวชี้วัดเพื่อวัดความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ความสำเร็จตามเป้าหมายและข้อมูลในการติดตามประเมินผลตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ระบุหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ และพัฒนาเครื่องมือและกลไกในการติดตามความคืบหน้าของการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ และการปรับหรือเปลี่ยนวิสัยทัศน์ตามเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป

กระบวนการวางแผนที่เน้นความคาดหวังของทุกภาคส่วน (Prospective Planning Process)

ที่มา: Krawczyk & Ratcliffe (๒๐๐๕)

แนวทางในการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนและประเมินผลเมืองนิเวศ ได้แก่

- มีการจัดตั้งหรือมอบหมายหน่วยงานแกนนำในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมถึงทำหน้าที่เผยแพร่แนวคิดและสร้างความเข้าใจ ตลอดจนสนับสนุนการบูรณาการการดำเนินงานเข้ากับแผนงานระดับต่าง ๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- สร้างเครือข่ายสนับสนุนการแสวงหาและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการวางแผนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว
- สร้างระบบเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจในการประเมินสถานการณ์ การวางแผนนโยบาย และทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นฐานในการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางแผน ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล
- ประเด็นการดำเนินงานเครือข่ายควรมีความสอดคล้องกับประเด็นการทำงานของแต่ละหน่วยงาน/ องค์กรสมาชิก หรือสามารถอธิบายความเชื่อมโยงที่สำคัญได้
- ควรมีการนำเสนอ ชี้แจง หรือมีการกำหนดประโยชน์ของการเป็นสมาชิกร่วมกันระหว่างสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อดีในลักษณะที่หน่วยงานหรือองค์กรเดียวไม่สามารถกระทำได้
- หากเครือข่ายขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานเนื่องจากสาเหตุนี้ อาจต้องมีการเปลี่ยนผู้ประสานงานในหน่วยงาน หรือเปลี่ยนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงาน
- เครือข่ายควรมีเป้าหมาย แผนงานหลัก และแผนงานย่อยในแต่ละปี และเน้นการวางแผนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- เครือข่ายที่ได้รับทุนสนับสนุนโดยโครงการซึ่งมีระยะเวลาจำกัดควรจะมีการพิจารณาแผนเพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายในที่สุดท้ายของโครงการ โดยอาจมีการตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างสมาชิก และพัฒนารูปแบบของเครือข่ายภายหลังจบโครงการ
- หากผู้ประสานงานหลักของเครือข่ายมีเป้าหมายเฉพาะของหน่วยงานในการขับเคลื่อนเครือข่าย ก็อาจทำให้เกิดการตัดสินใจแบบชี้้นำในการดำเนินงาน และทำให้สมาชิกขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับเครือข่าย จึงควรมีกลไกในการป้องกัน เช่น การกำหนดให้การวางแผนการทำงาน และการตัดสินใจของเครือข่ายต้องมีตัวแทนองค์กรสมาชิกร่วมให้ความเห็นและอนุมัติ
- การไม่มีความเป็นเจ้าของร่วมของสมาชิกจะทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจและการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ การดำเนินงานเครือข่ายควรเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกขั้นตอน และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้แต่ละสมาชิก หรือกลุ่มสมาชิกในการดำเนินงาน

Eco CITY

๓. วิธีการสร้างและประสาน เครือข่ายการมีส่วนร่วม ของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนและติดตามผลจะมี ๒ ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเตรียมการ และการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วม ดังแผนภาพ และมีรายละเอียดดังนี้

- วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- การระบุกลุ่มเป้าหมายและค้นหาผู้นำ
- การสร้างความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนประเด็น
- การพัฒนากลไกการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม
- พัฒนาเครือข่าย
- การพัฒนาความร่วมมือ

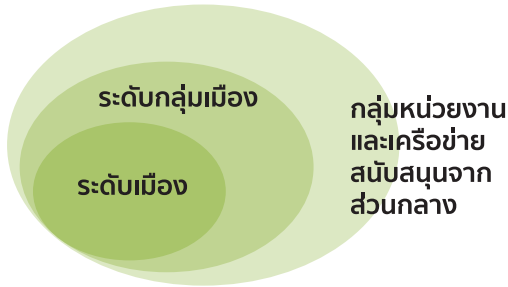
ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ

๑.๑) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders analysis) สามารถใช้วิธีระดมสมอง โดยวางโครงร่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุดโดยเฉพาะกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบ ทั้งคนที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ เมื่อได้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดแล้ว จากนั้นจึงจัดลำดับความสำคัญ (prioritize stakeholders) โดยเลือกใช้เครื่องมือตามความเหมาะสม เช่น เมทริกซ์ตามแรงสนับสนุน (Half-Circle Stakeholder) หรือการแบ่งตามระดับความสนใจและอิทธิพลในการขับเคลื่อนประเด็น (Power/Interest Grid) ซึ่งอาจมีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มด้วยในขั้นตอนนี้

แนวทางวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Analysis)			
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	สิ่งที่ให้ความสนใจ (Stakeholder Interest)	แนวความคิดปัญหา (Perceived Problem)	แหล่งทรัพยากร/อำนาจสั่งการ (Resource/ Mandate)
อธิบายหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมที่สำคัญ	อธิบายสิ่งที่หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลนั้นให้ความสนใจ	อธิบายประเด็นปัญหาจากมุมมองของกลุ่ม	อธิบายนโยบายสนับสนุนของหน่วยงานหรือสิ่งที่กลุ่มพอใจและทำได้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจพิจารณาครอบคลุมกลุ่มหลักต่างๆ อาทิ หน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา นักวิชาการ สถาบันทางศาสนาและผู้ดูแลสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ผู้ประกอบการ/นักธุรกิจ/วิสาหกิจท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ชุมชน และผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เมือง ผู้ใช้บริการในเมืองเช่น นักท่องเที่ยว และนักธุรกิจ สมาคม ชมรม องค์กรสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ดำเนินงานในพื้นที่

นอกจากนี้ หากเป็นการดำเนินงานเมืองนิเวศในหลายระดับ สามารถจัดเครือข่ายออกเป็นกลุ่มหลักในระดับต่างๆ ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับเมืองหรือท้องถิ่น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับกลุ่มเมืองนิเวศ และกลุ่มหน่วยงานองค์กรสนับสนุนจากส่วนกลาง (ดังตารางตัวอย่าง)

ตัวอย่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับเมืองหรือท้องถิ่น

ภาครัฐ	บทบาทหน้าที่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑. ริเริ่มและจัดทำแผนและผังเมืองนิเวศ ๒. ดำเนินงานและประสานการวางแผน ๓. จัดระบบติดตามและประเมินผลแผนและผังเมืองนิเวศ
สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	จัดทำผังเมืองรวมในพื้นที่ ส่งเสริมความเป็นเมืองนิเวศโดยการกำหนดผังการใช้ที่ดินและผังนโยบาย
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	เป็นกลุ่มจัดทำนโยบายและแผนบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความเป็นเมืองนิเวศร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ และทำงานเป็นที่เล็งสนับสนุนโครงการด้านเศรษฐกิจของเมืองนิเวศ
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศด้านสุขภาพและประสานงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขในเขตพื้นที่เมืองกำกับดูแล ประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานสาธารณสุขในเขตเมือง
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.)	สนับสนุนข้อมูลและเสนอแนวทางในการส่งเสริมและเฝ้าระวังติดตามและประเมินผลสุขภาพอนามัยในเมืองนิเวศ สามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

ภาคเอกชน	บทบาทหน้าที่
สำนักงานหอการค้าจังหวัด	<p>๑. เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน</p> <p>๒. ประสานงานและเชื่อมโยงกับองค์กร ชุมชน ส่วนราชการทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายในจังหวัดและประเทศ</p> <p>๓. ร่วมติดตามและประเมินผลผังและแผนเมืองนิเวศ</p>
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร จังหวัด	เป็นศูนย์ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร จังหวัด ร่วมติดตามและประเมินผลผังและแผนเมืองนิเวศ
ห้างสรรพสินค้าและ ศูนย์การค้าของเมือง	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง
ตลาดของเอกชน	เสนอความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับการบริโภคของประชากรเมือง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง
โรงพยาบาลเอกชน	เสนอความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของประชากรเมือง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง
ภาควิชาการและวิจัย	บทบาทหน้าที่
มหาวิทยาลัยราชภัฏ และหรือ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัย อาชีวศึกษาและวิทยาลัยชุมชน	<p>๑. เสนอความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยและบริการวิชาการ ท้องถิ่นที่เกี่ยวกับแผนและผังเมืองนิเวศ</p> <p>๒. ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ</p> <p>๓. ผลิตและพัฒนาบุคลากรที่สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนและผังเมืองนิเวศ</p> <p>๔. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง</p> <p>๕. ร่วมติดตามและประเมินผลแผนและผังเมืองนิเวศ</p>

ภาคประชาสังคมและ การศึกษาท้องถิ่น สื่อมวลชนท้องถิ่น	บทบาทหน้าที่
โรงเรียนในสังกัดขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง จัด กิจกรรมติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
โรงเรียนในท้องถิ่น โดยเฉพาะ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการด้าน สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง จัดกิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับ เครือข่ายอื่นๆ
วัดหรือศูนย์กลางศาสนาต่าง ๆ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง จัด กิจกรรมติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธร รรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.)	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน
ผู้แทนชุมชนหรือกลุ่มบ้านในเขต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน จัด กิจกรรมติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
มูลนิธิหรือเครือข่ายหรือกลุ่ม ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิก ในชุมชน
เครือข่ายหรือกลุ่มเศรษฐกิจ ท้องถิ่น เช่น กลุ่มท่องเที่ยว	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจ ท้องถิ่น และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกในชุมชน
เครือข่ายหรือกลุ่มเกษตรกร	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริม การเกษตรและสามารถเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกในชุมชน
เครือข่ายหรือกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนหรือท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน จัด กิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ

ตัวอย่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับระบบนิเวศหรือกลุ่มเมือง

ภาครัฐ	บทบาทหน้าที่
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	๑. ริเริ่มและจัดทำแผนและผังเมืองนิเวศ ๒. ระบุกลุ่มเมืองในระบบนิเวศและสร้างการมีส่วนร่วม ๓. ดำเนินงานและประสานการวางแผนและผังนิเวศ และสนับสนุนด้านงบประมาณสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๔. จัดระบบติดตามและประเมินผลแผนและผังเมืองนิเวศ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขอบเขตระบบนิเวศหรือกลุ่มเมือง	๑. แสดงความจำนงค์เข้าร่วมการวางแผนและผังเมืองนิเวศ ๒. สนับสนุนข้อมูลและความคิดเห็นในการจัดทำผังและแผนนิเวศ ๓. ดำเนินงานและประสานการวางแผนและผังนิเวศ ๔. ร่วมติดตามและประเมินผลแผนและผังเมืองนิเวศ
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาค	สนับสนุนจัดทำนโยบายและแผนบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความ เป็นเมืองนิเวศร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ
สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	จัดทำผังเมืองรวมในพื้นที่ ส่งเสริมความเป็นเมืองนิเวศโดยการกำหนดผังการใช้ที่ดินและผังนโยบาย
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	เป็นกลุ่มจัดทำนโยบายและแผนบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความเป็นเมืองนิเวศร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ และทำงานเป็นที่เล็งสนับสนุนโครงการด้านเศรษฐกิจของเมืองนิเวศ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศด้านสุขภาพ และประสานงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขในเขตพื้นที่เมืองกำกับ ดูแล ประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานสาธารณสุขในเขตเมือง
สำนักงานบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศและประสานงานเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัย กำกับ ดูแล ประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเครือข่าย
สำนักงานสถิติจังหวัด	สนับสนุนข้อมูลเพื่อการวางแผน ติดตามและประเมินผล

สำนักงานที่ดินจังหวัด	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศด้านที่ดิน กำกับดูแล ประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเครือข่าย
สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางวางแผนการใช้ที่ดิน และการพัฒนาที่ดินเพื่อการจัดทำแผนเมืองนิเวศด้านการพัฒนาที่ดิน กำกับ ดูแล ประเมินผล
สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศด้านทรัพยากรชายฝั่งและประมงน่านน้ำ กำกับ ดูแล ประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเครือข่าย
สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศและประมงน่านน้ำเกี่ยวกับอุตสาหกรรม กำกับ ดูแล
สำนักงานพาณิชย์จังหวัด	สนับสนุนข้อมูลและแนวทางการจัดทำแผนเมืองนิเวศและประมงน่านน้ำเกี่ยวกับกิจการการค้า กำกับ ดูแล
สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด	ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่าย
โครงการชลประทานในพื้นที่	เป็นหน่วยงานการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ส่งเสริมกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ การเกิดอุทกภัย รวมทั้งการติดตั้ง เครื่องสูบน้ำขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าตู้ควบคุม ตลอดจนการวางแผนงานส่งน้ำ บำรุงรักษา ระบายน้ำ จัดทำสถิติข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำท่า น้ำฝนและปริมาณน้ำที่ ส่งเข้าพื้นที่โครงการชลประทานขนาดเล็ก โครงการศูนย์บริการเกษตรกรเคลื่อนที่ โครงการขุดลอกหนองน้ำและคลองธรรมชาติ โครงการพิเศษอื่นๆ
องค์กรชุมชนเมือง	เครือข่ายพัฒนาชุมชนจังหวัด ที่พร้อมจะทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อทำงานประสานพลังสามัคคี ทำงานเชื่อมประสานจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีโอกาสร่วมนำเสนอยุทธศาสตร์จังหวัดเข้าทำประชาคมกับทีมผู้ว่า CEO

ภาคเอกชน	บทบาทหน้าที่
สำนักงานหอการค้าจังหวัด	<p>๑. เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน</p> <p>๒. ประสานงานและเชื่อมโยงกับองค์กร ชุมชน ส่วนราชการทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายในจังหวัดและประเทศ</p> <p>๓. ร่วมติดตามและประเมินผลผังและแผนเมืองนิเวศ</p>
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร จังหวัด	เป็นศูนย์ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร จังหวัด ร่วมติดตามและประเมินผลผังและแผนเมืองนิเวศ
บริษัทประชารัฐรักสามัคคี จังหวัด	พัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจฐานราก และประชารัฐ ประกอบด้วย <p>๑. ด้านการเกษตร ชุมชน ๒. ด้านการแปรรูป และ</p> <p>๓. ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p>
ภาควิชาการและวิจัย	บทบาทหน้าที่
มหาวิทยาลัยราชภัฏ และหรือ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัย อาชีวศึกษาและวิทยาลัยชุมชน	<p>๑. เสนอความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยและบริการวิชาการ ท้องถิ่นที่เกี่ยวกับแผนและผังเมืองนิเวศ</p> <p>๒. ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ</p> <p>๓. ผลิตและพัฒนาบุคลากรที่สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนและผังเมืองนิเวศ</p> <p>๔. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง</p> <p>๕. ร่วมติดตามและประเมินผลแผนและผังเมืองนิเวศ</p>
มหาวิทยาลัยสาขาจาก ส่วนกลาง	เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และวิจัยเชิงบูรณาการ โดยการทำงาน เป็นเครือข่ายร่วมกับชุมชน

ภาคประชาสังคมและ การศึกษาท้องถิ่น สื่อมวลชนท้องถิ่น	บทบาทหน้าที่
โรงเรียนในสังกัดขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง จัด กิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
โรงเรียนในท้องถิ่น โดยเฉพาะ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการด้าน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง จัด กิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
วัดหรือศูนย์กลางศาสนาต่าง ๆ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเมือง จัด กิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
อาสาสมัครพิทักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อำเภอและจังหวัด	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน
ผู้แทนชุมชนหรือกลุ่มบ้านในเขต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน จัด กิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
มูลนิธิหรือเครือข่ายหรือ กลุ่มด้านวัฒนธรรม	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน
เครือข่ายหรือกลุ่มเศรษฐกิจ ท้องถิ่น	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจ ท้องถิ่น และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกในชุมชน
เครือข่ายหรือกลุ่มเกษตรกร	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริม การเกษตรและสามารถเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกในชุมชน
เครือข่ายหรือกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และสามารถเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน จัด กิจกรรม ติดตามและประเมินผลตามแผนและผังร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ
วิทยุชุมชน สถานีทีวี และหนังสือพิมพ์	ประชาสัมพันธ์และรณรงค์จัดกิจกรรม รายงานผลติดตามและประเมินผลตามแผนและผัง

๑.๒) การระบุกฎหมู่เป้าหมายและค้นหาผู้นำ ทำความเข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม สำหรับใช้กับแต่ละกลุ่ม โดยรวมถึงการค้นหาผู้นำและแกนนำของแต่ละกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจและขยายผล ต่อสมาชิก

๑.๓) การสร้างความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนประเด็น เช่น สร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน หรือประชาสัมพันธ์แนวคิด ผ่านสื่อต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วม

๒.๑) การพัฒนากลไกการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการควบคุมโดยประชาชน ซึ่งการพัฒนาการมีส่วนร่วมสามารถพิจารณาการดำเนินงานในหลายระดับในขั้นตอนแตกต่างกัน และสามารถดำเนินการควบคู่กับการดำเนินโครงการ เช่น การศึกษารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำแผนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการทำความเข้าใจสถานการณ์และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในแผนงานนั้น ซึ่งจะส่งผลต่อการร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานในทางปฏิบัติ กิจกรรมที่โครงการสามารถพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม อาทิ การสำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำระบบข้อมูลสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยอาจใช้การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ การประชุมกลุ่มย่อย การใช้แบบสำรวจ หรือการร่วมสำรวจพื้นที่ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและผังของพื้นที่ ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น หรือการเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็น และการสะท้อนกลับความคิดเห็นในส่วนของร่างแผนและผัง จะสร้างความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

๒.๒) การพัฒนาเครือข่าย หากมีผู้เห็นด้วยในประเด็นการดำเนินงานที่เพียงพอ การพัฒนาเครือข่ายจะสามารถส่งเสริมการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ได้แก่

- การมีเป้าหมายที่ชัดเจน
- มีแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์และแบ่งปัน
- มีผู้นำที่ให้ความสำคัญ และมีผู้ประสานงานที่ตื่นตัว
- มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิก และความผูกพันต่อความสำเร็จร่วมกัน
- มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องของการประสานงานและกิจกรรมร่วม

แนวทางบูรณาการเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน อาทิ การจัดตั้งหรือมอบหมายหน่วยงานที่จะเป็นแกนนำในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาสู่การปฏิบัติ การสร้างความเข้าใจและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสร้างระบบเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจในการประเมินสถานการณ์ การวางแผนและนโยบาย และทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นฐานในการสังเคราะห์ข้อมูล

๒.๓) การพัฒนาความร่วมมือ โดยเฉพาะความร่วมมือในการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน สามารถทำได้โดยการร่วมกันพิจารณาและระบอบองค์กร หน่วยงาน ชุมชน หรือเครือข่าย ที่จะสามารถร่วมดำเนินการตามแผนในแต่ละด้าน ทั้งด้านกิจกรรมและการติดตามประเมินผล นอกจากนี้ สามารถเพิ่มกิจกรรมที่ดำเนินงานร่วมกันโดยหลายภาคส่วน กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมการขยายเครือข่าย และขยายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

จากบทเรียนด้านการสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผ่านมา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและควรคำนึงถึงในการดำเนินงานสร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ได้แก่ **การมีกลไกการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การที่แกนนำให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม การตระหนักถึงปัญหา และความต้องการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชน และการมีเป้าหมายร่วมกันในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม** ซึ่งจะส่งผลให้แนวคิดและกระบวนการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดพลังในการขับเคลื่อนการทำงานอย่างยั่งยืน

Eco CITY

๔. การประยุกต์ใช้การสร้าง และประสานเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสนับสนุนกระบวนการ พัฒนาเมืองนิเวศ

การสร้างและประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนและประเมินผลมีบทบาทสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาเมืองนิเวศ ดังนี้

- **ร่วมพัฒนาฐานข้อมูลท้องถิ่นให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ** โดยการร่วมให้ข้อมูลและจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เป็นความสนใจของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาเมืองนิเวศ
- **ร่วมกำหนดประเด็น วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย** จากประเด็นปัญหาหรือสิ่งที่หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลให้ความสนใจจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ

เทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย นำแนวคิดเรื่องชุมชนเข้มแข็งที่มุ่งเน้นให้ประชาชนรวมตัวกันเป็น“องค์กรชุมชน” ตามภารกิจหน้าที่ของเทศบาล อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักและประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ที่สำคัญเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์ในการดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำในการดำเนินงานรวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการบริหารงานในเทศบาล ตั้งแต่การวางแผนการจัดทำ แผนพัฒนาประจำปี การออกเทศบัญญัติการจัดทำงบประมาณรายจ่าย การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การเข้าร่วมกิจกรรม การจัดซื้อจัดจ้าง การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลเวียงพางคำได้นำเสนอปัญหาความเดือดร้อนของตนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชนรวมทั้งเป็นแบบฝึกหัดเรียนรู้ให้ชาวบ้านรู้จักการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์

(ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๗)

- **พัฒนาองค์กร และกลไกการขับเคลื่อนเพื่อนำแผนและผังนโยบายการพัฒนาเมืองและชุมชนนิเวศไปสู่การปฏิบัติ** โดยเน้นบทบาทของภาคีการพัฒนา ได้แก่ ภาครัฐส่วนกลาง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงแผนทุกระดับ ตั้งแต่แผนพัฒนาระดับชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด แผนท้องถิ่น และแผนชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน และส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการริเริ่มและนำแผนพัฒนาเมืองนิเวศมาประกอบการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาท้องถิ่นและผลักดันการดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาเมืองนิเวศให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการระดมทรัพยากรภายในพื้นที่รับผิดชอบทั้งจากภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของที่นำไปสู่การพัฒนาเมืองนิเวศอย่างเป็นลำดับ รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่าง ๆ นอกท้องถิ่น

เทศบาลพนัสนิคม ได้รับรางวัลชนะเลิศด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง จากสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยหลายสมัย โดยเริ่มจากการกำหนดบทบาทการทำงานอย่างชัดเจนโดยประกอบด้วยเครือข่ายที่มีจากทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน มีแผนการทำงานอย่างมีขั้นตอน ในระยะแรกมีการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะ โดยนายกเทศมนตรีลงพื้นที่พบปะประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือ เจ้าหน้าที่เทศบาลคอยดูแลรักษาความสะอาดเป็นระยะๆ องค์กรภาคีที่เข้าร่วมโครงการครั้งนี้รวมถึงเอกชน (ร้านค้าต่างๆ) ชุมชนกลุ่มย่อย อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) ประชาคมเมือง โดยภาครัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ภาคธุรกิจเอกชนร่วมมือเป็นคณะทำงานให้ความเห็น ส่วนภาคประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรม พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงาน (ที่มา: ประภาพรพรณ อุ้นประภา และณภัทร์ ประภาสุชาติ ๒๕๔๙)

เทศบาลตำบลร่องคำ มีโครงการรณรงค์ลดการใช้พลังงาน ลดภาวะโลกร้อน โดยรณรงค์ปั่นจักรยาน ประกวดการลดปริมาณการใช้ไฟฟ้าการใช้น้ำประปา จัดทำเอกสารแผ่นพับ ๑๐๘ วิธีปฏิบัติเพื่อการประหยัดพลังงาน รณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก (ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๗)

ตลาดนัดสีเขียวของเมืองสุรินทร์เป็นการทำงานร่วมกันของเครือข่าย ๒๐ เครือข่าย บนกรอบแนวความคิดในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางสังคม โดยเป็นการร่วมทำงานกันระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนในฐานะพี่เลี้ยงของเกษตรกรร่วมมือกับภาครัฐได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และเทศบาล และประชาชนในฐานะผู้บริโภค ตลาดนัดสีเขียวมีช่องทางสื่อสาร โดยการส่งจดหมายข่าวรายเดือน วิทยุชุมชนทุกวันพุธและวันเสาร์ เพื่อให้ประชาชนรับทราบข่าวสารเป็นระยะๆ นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอผ่านสื่อส่วนกลาง เช่น รายการที่นี้ประเทศไทย หรือนิตยสารชีวจิต (ที่มา: ประภาพรพรณ อุ้นประภา และณภัทร์ ประภาสุชาติ ๒๕๔๙)

เทศบาลตำบลเมืองแกลงผู้นำ ชุมชนและประชาชนร่วมกันในการวางแผนการใช้เส้นทางให้บริการของ รถราง ขนส่งเมืองแกลง (ขสมก) การปรับปรุงสภาพทางกายภาพของถนนและการรักษา ภาวะเปียกวิสัยการจราจรเพื่อให้การบริการ ขสมก.เกิดความคล่องตัว มีการติดตามและปรับปรุง การบริการ ขสมก.อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้การบริการที่ดี และมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผ่านทางการสำรวจความคิดเห็น โดยไม่คิดค่าบริการจากประชาชน แต่ใช้งบประมาณจากเทศบาล (ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๗)

- **ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล** การพัฒนาตามแผน-ผังนโยบายเมืองนิเวศ ผ่านการมีส่วนร่วม ในการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเมือง ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรม บุคลากร การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเมืองและสร้างเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกัน

จังหวัดเชียงใหม่มีการขับเคลื่อนให้จังหวัดจัดการตนเอง หรือเชียงใหม่จัดการตนเอง คือ การบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมโดยมีพื้นฐานความคิดที่ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องเกิดจากการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิตภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ และทุนทางสังคมที่แต่ละท้องถิ่นมีอยู่ โดยข้อเสนอการจัดการจัดการตนเองของเชียงใหม่ จะประกอบด้วย **“สภาประชาชน” “สภาประชาสังคม” หรือ “สภาองค์กรชุมชน”** ที่มีตัวแทนจากคนในจังหวัดเชียงใหม่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอหรือลุ่มน้ำ ตามระบบภูมินิเวศวัฒนธรรม บนพื้นฐานเพื่อกำหนดทิศทางและแผนงานที่จะจัดการในแต่ละประเด็น อาทิ การวางผังเมือง วัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร การศึกษา การท่องเที่ยวสาธารณสุข ความปลอดภัย สวัสดิการ และการจัดการเชิงพื้นที่ทั้งในระดับลุ่มน้ำ ระดับตำบล โดยมีการจัดทำโครงการต่างๆ เช่น เชียงใหม่ ในทศวรรษหน้า และการร่วมกับภาคีขับเคลื่อนเชียงใหม่จัดการตนเอง การจัดเสวนาเรื่อง **“(แก้) ผังเมืองเรื่องของเราทุกคน”** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของผังเมือง และวิธีการขอแก้ผังเมือง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดผังเมือง

(ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๗)

เทศบาลบ้านพริกเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมเป็นกรรมการการจัดซื้อจัดจ้าง และตรวจรับงานของเทศบาล นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ ของเทศบาลเพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนโดยผ่านเอกสารแผ่นพับ website เผยแพร่ข้อมูลด้านงบประมาณของเทศบาล รายการเสียงตามสายโดยนายกเทศมนตรีคุยกับประชาชนทุกๆ สัปดาห์แรกและสัปดาห์ที่สามของเดือน

(ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๗)

เอกสารอ้างอิง

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy).

กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘ หน้า ๒๙ – ๓๐.

ประภาพรรณ อุ่นประภา และณภัทร์ ประภาสุชาติ ๒๕๔๙. บทเรียนการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ : ๑๐ กรณีศึกษา. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๕๗. รายงานการศึกษาการโครงการขับเคลื่อนการเติบโตสีเขียวของเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑

Krawczyk, E., Ratcliffe, J. (๒๐๐๕) Imagine ahead, plan backwards: prospective methodology in urban and regional planning. Futures Academy, Dublin Institute of Technology
International Eco-city Framework and Standards: <http://mc3.lped.fr/IMG/pdf/international-ecocityframework-and-standards-lr.pdf>

สำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ติดต่อโครงการ:
กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โทรศัพท์ : ๐๒ ๒๖๕ ๖๕๗๐

Eco CITY

